

Užsienio prekybos atsiskaitymų akredityvų plėtros strategija

Ričardas Laukaitis

Doktorantas

Vilniaus Gedimino technikos universitetas

Verslo ekonomikos katedra

Saulėtekio al. 11 2040 Vilnius

Tel. (370 2) 68 65 62, faks. (370 2) 70 01 12

Straipsnyje nagrinėjamos užsienio prekybos atsiskaitymus akredityvų nustatyti stabdančios priežastys ir priemonės, galinčios sumažinti šių priežasčių įtaką. Siekiant nustatyti šias priežastis, buvo atlikti Lietuvos įmonių, atsiskaitančių akredityvų, tyrimai. Šių tyrimų, Lietuvos bankų atsiskaitymų ir paslaugų duomenų analizė parodė, kad nors atsiskaitymai akredityvų lemia mažesnę prekybos ir paskolų negrąžinimo riziką, jų populiarumas tarp Lietuvos įmonių yra nedidelis, kadangi šie atsiskaitymai didina ūkio subjekto likvidumo riziką bei mažina prekybos operacijos pelningumą. Straipsnyje siūloma Lietuvos bankininkystės rinkoje diegti inovacijas, kurios suteiktų galimybę veiksmingiau spręsti šias problemas: racionalizuoti atsiskaitymų akredityvais banko mokesčius, atsiskaitant akredityvais, naudotis Lietuvoje dirbančių užsienio bankų skyrių akredityvų paslaugomis, išnaudoti akredityvų metodo teikiamas galimybes mažinti ūkio subjekto paskolų negrąžinimo riziką. Taip pat siūloma bankams teikti papildomas finansavimo paslaugas, kurios yra galimos Lietuvos eksportuotojams, atsiskaitantiems akredityvų, atidedant apmokėjimo terminą. Straipsnyje analizuojamos šių paslaugų principinės schemos ir ekonominis jų efektas.

Tarptautiniai atsiskaitymo metodai atsižvelgiant į užsienio prekybos riziką bei procedūras klasifikuojami į atvirosios sąskaitos, dokumentų inkasavimo, akredityvų ir išankstinio apmokėjimo metodus.

Akreditivas, vienas iš tarptautinių atsiskaitymų už prekes ar paslaugas metodų, plačiau pradėtas naudoti XX amžiaus viduryje, po to kai 1933 m. Tarptautiniai prekybos rūmai pirmą kartą išleido Bendras akredityvų tvarkymo taisykles (*Uniform Customs and Practice for Documentary Credits – UCP*). Atsiskaitymą akredityvų būtų galima apibūdinti kaip importuotojo ir eksportuotojo atsiskaitymo už prekes

ir paslaugas būdą: atsiskaitant su banku yra sudaromas rašytinis dokumentas, kuriuo bankas sutinka sumokėti eksportuotojui skolas, susidariusias išsiuntus prekes (atlikus paslaugas) importuotojui. Eksportuotojui pateikus į banką akredityvų sąlygose nurodytus dokumentus, pastarasis tarptautiniu mokėjimo pavedimu užbaigia atsiskaitymo procedūrą. Šiam atsiskaitymo metodui būdinga dideli banko mokesčiai ir ilga atsiskaitymo procedūra, kadangi atsiskaitant dalyvauja daug bankų, dokumentų tikrinimas yra formalus ir ilgai trunka. Taip pat daug laiko sugaištama siunčiant prekių dokumentus paštu.

Atsiskaitymai akreditivu plėtoja užsienio prekybą, kadangi verslininkams suteikiama galimybė mažinti prekybos riziką ir finansuoti savo įmonių veiklą. 1997 m. 26 proc. Europos Sąjungos (ES) šalių užsienio prekybos atsiskaitymų atlikta akreditivu (Didžiosios Britanijos statistikos departamentas, 1997). Tačiau Lietuvoje tik 14 proc. užsienio prekybos atsiskaitymų atlikta akreditivu. Kadangi šis atsiskaitymo metodas ne tik užtikrina prekybinės operacijos saugumą, bet ir mažina negrąžinamų paskolų skaičių, suteikia galimybę finansuoti Lietuvos eksportuotojus, reikia spręsti minėtas problemas ir diegti atsiskaitymus akreditivu skatinančias inovacijas Lietuvos finansų sektoriuje.

Pirmoje straipsnio dalyje palyginami ir analizuojami atsiskaitymai akreditivu Europos Sąjungos ir Lietuvos užsienio prekyboje, antroje – nagrinėjamos atsiskaitymus akreditivu stabdančios priežastys, trečioje – siūlomos akreditivo metodo problemų sprendimo priemonės, ketvirtoje – analizuojamos papildomos atsiskaitymų akreditivu skatinimo priemonės.

1. Atsiskaitymai akreditivu Europos Sąjungos ir Lietuvos užsienio prekyboje

Atsiskaitymai akreditivu yra populiariausi plėtojant prekybą su didesnę ekonominės ir politinės rizikos šalių įmonėmis. Remiantis Didžiosios Britanijos statistikos departamento duomenimis, Europos Sąjungos šalių verslininkų tarpusavio atsiskaitymai akreditivu sudaro tik 8 proc. visų atsiskaitymų. Tačiau ES šalių įmonėms eksportuojant produkciją į Pietų Ameriką, Centrinę Ameriką, Aziją, Afriką, NVS, Vidurio Europos šalis akreditivais atsiskaitoma penkis kartus dažniau – jie yra populiariausia atsiskaitymų priemonė. Importuojant šių šalių produkciją į ES, populiariausias atsiskaitymų

metodas – atviroji sąskaita, t. y. ES importuotojas sumoka eksportuotojui tik gavęs prekę (žr. 1 lentelę).

Dar 1993 m. siekdamas pagerinti Lietuvos įmonių atsiskaitymus ir finansinę būklę, Lietuvos Respublikos Vyriausybė ir Lietuvos banko valdyba 1993 m. vasario 17 d. nutarimu Nr. 82 rekomendavo: „Lietuvos Respublikos ūkio subjektams eksportuoti prekes į kitas buvusios rublio zonos valstybes tik po to, kai bus gautas akreditivas arba iš anksto už šias prekes apmokėta“. Lietuvoje atsiskaitymai akreditivu paplito apie 1995-uosius, sparčiai didėjant užsienio prekybai. Vidaus prekyboje akreditivai praktiškai nėra naudojami, nes atsiskaitant akreditivu prekybos sandėrio išlaidos padidėja apie 3 proc., taip pat ši paslauga tampa nepatraukli dėl ilgos atsiskaitymų akreditivu procedūros [6].

Remiantis AB banko HERMIS duomenimis, galima tvirtinti, kad daugiau kaip 60 proc. Lietuvos eksportuotojų ir 35 proc. importuotojų atsiskaitymams taiko metodus, kurie nesuteikia jiems prekybinės operacijos saugumo garantijų (eksportuotojai atsiskaitė atvirąja sąskaita ir dokumentų inkasavimu, importuotojai – išankstiniu apmokėjimu). Tačiau tik apie 20 proc. ES šalių eksportuotojų ir 10 proc. importuotojų atsiskaitė šiais metodais (Didžiosios Britanijos statistikos departamentas 1997).

Lyginant ES šalių ir Lietuvos taikomus tarptautinių atsiskaitymų metodus plėtojant prekybą su NVS, Azijos ir Vidurio Europos šalių įmonėmis, galima padaryti išvadą, kad Lietuvos įmonės atsiskaito akreditivu du kartus mažiau nei ES šalių įmonės. Taip pat Lietuvos eksportuotojai dažniau atsiskaito atvirąja sąskaita, o importuotojai – išankstiniu apmokėjimu. Ši statistika rodo, kad Lietuvos įmonės prekiauja didelės užsienio prekybos rizikos sąlygomis.

1 lentelė. ES užsienio prekybos atsiskaitymų metodai

<i>ES užsienio prekyba su pasaulio valstybėmis</i>	<i>Atvirosi sąskaita %</i>	<i>Akreditivas %</i>	<i>Dokumentų inkasavimas %</i>	<i>Išankstinis apmokėjimas %</i>
ES eksportas				
ES	72	8	9	11
Š. Amerika	70	10	8	12
C. ir P. Amerika	18	48	12	22
Afrika	22	46	8	12
Tolimieji Rytai	28	45	15	12
NVS, Vidurio Europa	32	42	11	15
Azija	24	46	8	24
ES importas				
ES	73	8	12	7
Š. Amerika	76	7	10	7
C. ir P. Amerika	76	7	11	6
Afrika	36	33	13	18
Tolimieji Rytai	22	39	22	16
NVS, Vidurio Europa	28	42	18	12
Azija	20	26	24	12

Šaltinis: Didžiosios Britanijos statistikos departamentas 1997

2 lentelė. Lietuvos užsienio prekybos atsiskaitymų metodai

<i>Lietuvos užsienio prekyba su pasaulio valstybėmis</i>	<i>Atvirosi sąskaita % 1996/1998</i>	<i>Akreditivas % 1996/1998</i>	<i>Dokumentų inkasavimas % 1996/1998</i>	<i>Išankstinis apmokėjimas % 1996/1998</i>
Lietuvos eksportas				
ES	57/54	9/8	17/18	17/20
JAV	50/49	21/17	21/25	8/9
NVS šalys	43/34	21/25	16/17	20/24
Vidurio Europos šalys	45/44	15/16	20/17	20/23
Azija	34/33	36/32	26/28	4/7
Lietuvos importas				
ES	30/32	15/14	20/22	35/32
JAV	28/25	22/19	12/19	38/38
NVS šalys	37/35	23/24	15/19	25/22
Vidurio Europos šalys	30/31	17/18	15/12	38/39
Azija	15/14	33/32	32/33	20/21

Šaltinis: AB banko HERMIS 1996 m. ir 1998 m. duomenys

Atsiskaitydami su ES šalių įmonėmis, 32 proc. Lietuvos importuotojų moka už pateiktas prekes iš anksto ir daugiau kaip 72 proc. eksportuotojų išsiunčia prekes be garantijų, kad su jais bus laiku atsiskaityta.

1998 m. atsiskaitymai akreditivu Lietuvoje buvo populiariausi plėtojant prekybą su NVS,

JAV ir Azijos šalių įmonėmis. 1996–1998 metais Lietuvos eksportuotojų atsiskaitymų padėtis gerėjo, t. y. išankstinių apmokėjimų už išsiųstą produkciją skaičius didėjo, o atsiskaitymų atvirąją sąskaita mažėjo. Taip pat vyravo panaši importo sandorių tendencija. Šį procesą galima paaikškinti didėjančiu Lietuvos kredito reitingu

ir gerėjančiu Lietuvos eksportuotojų ir importuotojų bendradarbiavimu su savo užsienio prekybos partneriais. 1996–1998 metais atsiskaitymų akreditivais su ES ir JAV įmonėmis skaičius mažėjo ir tik 10 proc. padidėjo Lietuvos eksportuotojų atsiskaitymų akreditivų su NVS šalių įmonėmis. Šį procesą daugiausia lėmė finansinė krizė Rusijoje ir Ukrainoje. Galima tvirtinti, kad atsiskaitymai akreditivais Lietuvoje yra nepakankamai populiarūs plėtojant prekybą su didesnės rizikos šalių įmonėmis, taip pat prekiaujant su ES šalių įmonėmis dominuojantis atsiskaitymo metodai yra nepalankūs Lietuvos įmonėms.

2. Atsiskaitymus akreditivų stabdančios priežastys

2.1. Akreditivų metodo pasirinkimo veiksniai

Vokietijos pramonės rūmų atliktos apklausos duomenimis, įmonės sprendimas pasirinkti atsiskaitymams su užsienio prekybos partneriu akreditivų metodą priklauso nuo šių veiksnių [3]:

- prekybos partnerių tarpusavio pasitikėjimo (22 proc.);
- prekybos partnerio šalies rizikos (ekonominės, politinės, teisinės ir socialinės padėties) (20 proc.);
- prekybos partnerio finansinės būklės (18 proc.);

- atsiskaitymų metodo funkcijų ir kainos (17 proc.)
- geografinio nuotolio tarp pirkėjo ir pardavėjo (7 proc.);
- užsienio valiutos rizikos (7 proc.);
- konkurencijos atitinkamoje ūkio šakoje lygio (6 proc.);
- kitų priežasčių (3 proc.).

Iš pateiktų duomenų galima daryti išvadą, kad Vakarų Europos verslininkams pagrindiniu tarptautinių atsiskaitymų metodo pasirinkimo kriterijumi yra komercinė ir politinė rizika bei su atsiskaitymo metodu susijusios išlaidos.

Akreditivai jau daugelį metų yra vienas iš labiausiai paplitusių atsiskaitymo būdų tarptautinėje prekyboje, kai partneriai dar gerai vienas kito nepažįsta ir, be to, yra abejonių dėl importuotojo šalies politinio ar ekonominio stabilumo. Importuotojui ir eksportuotojui akreditivas yra saugiausia, abiem priimtina, atsiskaitymo priemonė. 3 lentelėje pateikiami atsiskaitymų metodai importuotojui ir eksportuotojui suteikiamų garantijų požiūriu.

Lietuvos įmonių atsiskaitymų metodo pasirinkimo apklausos rezultatai pateikiami 4 lentelėje. Kaip matome iš pateiktų rezultatų, Lietuvos įmonių vadovų sprendimas pasirinkti atsiskaitymų metodą su NVS, Vidurio Europos ir Azijos šalių įmonėmis priklauso nuo prekybos partnerio finansinės būklės ir šalies rizikos (52 proc.) bei valiutos rizikos (14 proc.).

3 l e n t e l ė. Atsiskaitymų metodų pasirinkimas

<i>Atsiskaitymo metodas</i>	<i>Atsiskaitymų būdai išdėstyti importuotojui mažėjančių garantijų tvarka</i>	<i>Atsiskaitymų būdai išdėstyti eksportuotojui didėjančių garantijų tvarka</i>
Atviroji sąskaita	1	4
Dokumentų inkasavimas	2	3
Akreditivas	3	2
Išankstinis apmokėjimas	4	1

Šaltinis: [1]

4 lentelė. Lietuvos ūkio subjektų tarptautinių atsiskaitymų metodų pasirinkimą lemiančios priežastys %

<i>Akredityvo metodo pasirinkimo priežastys</i>	<i>NVS, Vidurio Europos ir Azijos šalys</i>	<i>ES ir JAV</i>
Prekybos partnerių tarpusavio pasitikėjimas	14	15
Prekybos partnerio šalies rizika	25	6
Prekybos partnerio finansinė būklė	27	20
Atsiskaitymų metodo kaina	9	29
Geografinis nuotolis tarp pirkejo ir pardavėjo	3	5
Užsienio valiutos rizika	14	4
Konkurencijos lygis tam tikroje ūkio šakoje	6	17
Kita	2	4

5 lentelė. Lietuvos ūkio subjektų dalis, pasirenkanti atsiskaitymų su prekybos partneriu metodą %

	<i>NVS, Vidurio Europos ir Azijos šalys</i>	<i>ES ir JAV</i>
Lietuvos importuotojai	42	31
Lietuvos eksportuotojai	39	25

Atsiskaidydami su ES ir JAV įmonėmis, Lietuvos įmonių vadovai labiau atsižvelgia į atsiskaitymų metodo kainą ir konkurenciją prekybos partnerio rinkoje.

Reikia pabrėžti, kad pasirenkant užsienio prekybos atsiskaitymų metodą, lemiamą balsą turi prekybos partneris, kurio stipresnė pozicija. Iš 5 lentelės matome, kad Lietuvos ūkio subjektams prekiaujant su ES ir JAV įmonėmis pasirinkti pageidaujama atsiskaitymų metodą sekasi sunkiau nei prekiaujant su NVS, Vidurio Europos ir Azijos šalių įmonėmis, kadangi Lietuvos ilgalaikis reitingas (Ba1 (Moody's); BBB- (S&P); BB+ (IBCA)) yra sąlygiškai žemas, palyginti su ES šalių ir JAV kredito reitingais [4], taip pat Lietuvos įmonės yra sąlygiškai mažos, palyginti su užsienio šalių įmonėmis. Tačiau 1999 m. Lietuva Vidurio ir Rytų Europos šalių kontekste buvo 9 vietoje 27 šalių ekonomikos stiprumo skalėje, 7 vietoje pagal politinį stabilumą ir 14 vietoje pagal šalių mokėjimų ba-

ląsą, todėl ir prekyboje su šiomis šalimis vyksta lygiaverčio bendradarbiavimo principais [4].

2.2. Akredityvo metodo trūkumai

Atlikti Lietuvos įmonių atsiskaitymus akredityvais stabdančių priežasčių tyrimai patvirtino ir Georges Kobakhize, BCEN-Eurobank direktoriaus išvadas [4], padarytas analizuojant akredityvo trūkumus – akredityvo nepopuliarumą lemia:

- atsiskaitymo akredityvu kaina (49 proc.);
- atsiskaitymo akredityvu procedūros trukmė (31 proc.);
- sudėtingos atsiskaitymo akredityvu procedūros (17 proc.);
- kita (3 proc.).

Lietuvoje akredityvai nėra populiari atsiskaitymų priemonė. 75 proc. tarptautinių atsiskaitymų akredityvu su Lietuvos įmonėmis inicijuoja užsienio verslo partneriai, 5 proc. – prekybos

operaciją finansuojantys Lietuvos komerciniai bankai, 20 proc. – šią atsiskaitymo priemonę pasirenka pačios Lietuvos įmonės.

Atsiskaitymo akredityvu kaina

Akredityvas yra banko paslauga, už kurią jis ima akredityvo išleidimo, dokumentų tikrinimo, sąlygų pakeitimo, pranešimų apie išleistą akredityvą ir kt. mokesčius. Dauguma mokesčių yra fiksuoti ir jų dydis nepriklauso nuo akredityvo sumos. Tačiau akredityvo apmokėjimo, akredityvo tvirtinimo, akredityvo pervedimo mokesčiai yra skaičiuojami kaip procentinis dydis nuo visos akredityvo sumos. Atlikus akredityvo mokesčių analizę Lietuvos bankuose, galima tvirtinti, kad akredityvo mokesčiai praktiškai nesikeitė nuo 1993 m., kai bankai dirbo didelės infliacijos ir palūkanų normos rinkos sąlygomis. 6 lentelėje palyginami 1999 m. akredityvo mokesčiai Lietuvos ir Vokietijos bankuose. Iš pateiktų duomenų matyti, kad praktiškai visi didžiausi mokesčiai, skaičiuojami kaip procentinis dydis nuo akredityvo sumos, kelis kartus viršija Vokietijos bankuose vyraujančius akredityvų mokesčius.

7 lentelėje parodyta mokesčių dydžio priklausomybė nuo akredityvo sumos Lietuvos ir Vokietijos bankuose. Iš pateiktų duomenų matome, kad akredityvo mokesčių ir akredityvo sumos santykis Lietuvos bankuose daugiau kaip tris kartus viršija šį santykį Vokietijos bankuose. Lyginant kitas banko paslaugas, daugiau kaip 80 proc. paslaugų mokesčių yra mažesni Lietuvos bankuose.

Atsiskaitymo akredityvu procedūrų trukmė

Ilgas akredityvo vykdymo laikotarpis susidaro dėl sudėtingų, dokumentais pagrįstų akredityvo procedūrų ir ilgai trunkančio dokumentų persiuntimo ir tikrinimo. Iš 8 lentelės matome, kad ilgiausiai Lietuvos įmonės atsiskaito su Azijos šalių įmonėmis – vidutiniškai 62 dienas. Uždelsiama dėl:

- didelio geografinio nuotolio tarp prekybos partnerių ir ilgai trunkančio dokumentų persiuntimo;
- didelio skaičiaus atsiskaitant akredityvu dalyvaujančių bankų, kadangi Lietuvos bankai neturi korespondentinių ryšių su Azijos šalių bankais.

6 l e n t e l ė. Akredityvo mokesčiai Lietuvos ir Vokietijos bankuose

<i>Penki didžiausi akredityvų mokesčiai</i>	<i>Vidutiniai akredityvo aptarnavimo mokesčiai Lietuvos bankuose (AB Vilniaus bankas, LTB, AB bankas HERMIS, LŽŪB) (LTL)</i>	<i>Vidutiniai akredityvo aptarnavimo mokesčiai Vokietijos bankuose (NORD/LB, Deutsche Bank, HypoVereinsbank Bank) (LTL)</i>
Akredityvo įsipareigojimo mokesčiai	3–6 proc.	0,02–2 proc. min. 200 LTL.
Akredityvo apmokėjimas	0,15 proc. min 200 LTL.	0,015 min 300 LTL.
Akredityvo patvirtinimas	3–5 proc.	0,02–2 proc. min. 200 LTL.
Dokumentuose rastų neatitikimų mokesčiai	300 Lt	200 Lt
Kiti mokesčiai (akredityvo išleidimas, dokumentų tikrinimas, akredityvų sąlygų pakeitimas):	Apie 700 Lt	Apie 800 Lt

Šaltinis: AB Vilniaus bankas, LTB, AB bankas HERMIS, LŽŪB, NORD/LB, Deutsche Bank, HypoVereinsbank Bank paslaugų įkainiai

7 lentelė. Akredityvo mokesčių priklausomybė nuo akredityvo sumos Lietuvos ir Vokietijos bankuose

<i>Akredityvo suma (tūkst. Lt) Akredityvo vykdymo laikotarpis = 60 d.</i>	<i>Akredityvo mokesčiai Lietuvos bankuose</i>	<i>Akredityvo mokesčiai Vokietijos bankuose</i>	<i>Akredityvo mokesčių ir akredityvo sumos santykis Lietuvos bankuose (proc.)</i>	<i>Akredityvo mokesčių ir akredityvo sumos santykis Vokietijos bankuose (proc.)</i>
10	1	1	12,0	10,0
100	4	1	3,9	0,8
300	10	2	3,3	0,6
600	19	3	3,2	0,5
900	28	5	3,1	0,5
1000	31	5	3,1	0,5
3000	91	15	3,0	0,5
5000	151	24	3,0	0,5
10000	301	49	3,0	0,5

8 lentelė. Vidutinis atsiskaitymo akredityvu laikotarpis pagal šalis (AB bankas HERMIS, 1998)

<i>AB banke HERMIS išleisti ir gauti prekybos su ES, Azija, NVS šalių įmonėmis akredityvai</i>	<i>ES</i>	<i>Azija</i>	<i>NVS</i>
Išleisti akredityvai	35	62	45
Gauti akredityvai	40	58	50

Formalios atsiskaitymo akredityvu procedūros

Pagrindinė akredityvų funkcija – apmokėjimo garantija. Akredityvas yra patikima garantija prekių/paslaugų eksportuotojui su sąlyga, kad jis pateiks į savo banką prekių dokumentus, atitinkančius akredityvo sąlygas [7]. Kita vertus, akredityvas suteikia garantijas importuotojui, kad eksportuotojui bus sumokėta tik tuo atveju, kai jam (eksportuotojui) bus pateikti prekių dokumentai. Tačiau pateikęs dokumentas, kurie skiriasi nuo akredityvo sąlygų (pvz., prekių gavėjo pavadinime praleista viena raidė), akredityvo gavėjas (eksportuotojas) nebeturi teisės reikalauti apmokėjimo šiame akredityve nurodytomis sąlygomis [7]. Mažesnę akredityvo populiarumą tarp importuotojų galima aiškinti tuo, kad importuotojas rizikuoja, jog eksportuotojas, nors ir pateiks tikslus dokumentus į banką, tačiau prekių kiekis ir kokybė gali

neatitikti dokumentuose nurodytų duomenų. Šios rizikos bankai neprisiima, nes remiantis UCP Nr. 500 3 ir 4 skyriais, jie atsakingi tik už dokumentus ir nėra kokiu nors būdu susieti su kontraktais prisiimtomis šalių teisėmis ir įsipareigojimais.

Iš AB banko HERMIS 1998 m. duomenų matyti (žr. 9 ir 10 lenteles), kad 65 proc. pateiktų bankui dokumentų neatitinka akredityvo sąlygų. Atsiskaitant akredityvu 7–8 proc. apmokėjimų už prekes nebuvo įvykdyta, t. y. importuotojams ir eksportuotojams reikėjo derybomis tartis dėl tiesioginio apmokėjimo už prekes. 7 proc. importo akredityvu atsiskaitančių įmonių nebuvo patenkintos gautų prekių kokybe ir kiekiu. Ši statistika rodo, kad akredityvas, būdamas pačiu saugiausiu užsienio prekybos atsiskaitymo metodu, negali visiškai garantuoti prekybinės operacijos saugumo. Atsiskaitymo akredityvu problemų kyla prekybos partneriams nesu-

9 lentelė. Atsiskaitymų importo akreditivais problemos AB banke HERMIS

	<i>Pateikti neatitinkantys akreditivo sąlygų dokumentai, %</i>	<i>Apmokėjimas nebuvo įvykdytas, %</i>	<i>Išsūstos ne visos prekės arba jos neatitinka kontrakte nurodytų sąlygų, %</i>	<i>Pateikti dokumentai, prekės neišsūstos, %</i>
Importo akreditivai (akreditivus išleido AB bankas HERMIS)	25	8	7	0,3 2 atvejai

10 lentelė. Atsiskaitymų eksporto akreditivais problemos AB banke HERMIS

	<i>Pateikti neatitinkantys akreditivo sąlygų dokumentai, %</i>	<i>Apmokėjimas nebuvo įvykdytas, %</i>	<i>Išsūstos ne visos prekės arba jos neatitiko kontrakte nurodytų sąlygų, %</i>
Eksporto akreditivai (akreditivai gauti AB banke HERMIS)	65	7	1

prantant šio metodo procedūrą, atsiskaitant dalyvaujantiems bankams skirtingai traktuojant UCP 500 taisykles ir pan.

Nesąžiningi eksportuotojai naudojami formalia apmokėjimo akreditivų procedūra. Pateikdami akreditivo sąlygas atitinkančius dokumentus (suklastotus), jie gauna apmokėjimą anksčiau, nei pirkėjas sužino apie apgavystę. AB banke HERMIS du kartus buvo pateikti suklastoti dokumentai, tačiau jiems neatitinkant akreditivų sąlygų, apmokėjimas nebuvo įvykdytas. Remiantis UCP 500 taisyklėmis, jei importuotojas ir yra apgautas eksportuotojo, jis vis tiek privalo sumokėti bankui, kuris atliko mokėjimą, gavęs dokumentus, atitinkančius akreditivo sąlygas.

3. Siūlomos akreditivo paslaugos plėtros priemonės

Dėl sąlygiškai mažo akreditivo paslaugos populiarumo ir Lietuvos vartotojams sunkiai suprantamų procedūrų akreditivo mokesčiai praktiškai nesikeičia jau daugiau kaip septynerius metus ir šiuo metu jie stabdo akreditivo paslaugos plėtrą. Tai patvirtina ir Lietuvos įmonių tyrimai. Lietuvos bankams reikėtų

įvertinti atsiskaitymų akreditivais skaičiaus padidėjimo galimybes ir sumažinti akreditivų paslaugų įkainius. Šį procesą turėtų paskatinti ir užsienio bankų skyrių atidarymas Lietuvoje. Kadangi atsiskaitymų akreditivais Lietuvoje atliekama du kartus mažiau nei ES šalyse, o akreditivo kainą nepalankiai vertina 49 proc. apklaustų Lietuvos įmonių, galima daryti prielaidą, kad sumažinus mokesčius iki ES bankuose taikomų įkainių dydžio, atsiskaitymų akreditivais populiarumas turėtų padidėti.

Nepakankamas Lietuvos įmonių akreditivų technikos išmanymas yra rimta kliūtis atsiskaityti akreditivais. Lietuvos bankai turi kuo daugiau ir tiksliau informuoti Lietuvos įmones apie šio metodo pranašumus, trūkumus ir procedūras, t. y. rengti seminarus, populiarinti šią paslaugą specializuotuose leidiniuose. Pažymėtina, kad atsiskaitymų akreditivų problemų sumažėja bankų specialistams kvalifikuotai konsultuojant savo klientus.

Būtų tikslinga akreditivų atsiskaityti ir tiems prekybos partneriams, kurie turi gerus prekybinius ryšius ir dirba stabilios politinės ir ekonominės padėties šalyse. Šiuo atveju atsiskai-

tydamas akredityvu, eksportuotojas turėtų pateikti tik akredityvo sąlygas atitinkančią savo sąskaitą faktūrą. Tai padėtų įmonėms išvengti sudėtingos akredityvo dokumentų tikrinimo ir taisymo procedūros. Šią supaprastintą akredityvo funkciją galėtų pasirinkti gerus ir ilgalaikius partnerystės ryšius turinčios prekybos įmonės, todėl ji vis aktualesnė Lietuvos eksportuotojams, prekiaujantiems su ES bendrovėmis. Įmonių apklausos duomenys rodo, kad daugiau nei viena iš trijų įmonių Vakarų Europoje nemoka laiku už pateiktą produkciją (žr. 11 lentelę). 88 proc. Lietuvos eksportuotojų, atsiskaitančių dokumentų inkasavimu ir atvirąją sąskaita, laiku negauna apmokėjimo už išsiųstas prekes. Pasirinkdamos tarptautinių atsiskaitymų metodą, Lietuvos įmonių turėtų įvertinti savo finansinių išteklių kainą ir jų poreikį, susidariusį dėl apmokėjimo už parduotas prekes nelaiku.

Lietuvoje su akredityvo kaina, atsiskaitymo procedūros trukme ir sudėtingumu susijusias problemas padeda spręsti užsienio bankų filialai Lietuvoje. Kadangi užsienio firmos nepasitiki ne tik Lietuvos firmomis, bet ir Lietuvos bankais, apie 60 proc. Lietuvoje išleistų akredityvų yra tvirtinami ES ir JAV bankuose. 75 proc. šių akredityvų patvirtinimo mokesčius moka Lietuvos importuotojas, 25 proc. – užsienio eksportuotojas (AB banko HERMIS, Vilniaus banko

duomenys, 1998). Kadangi patvirtinantis bankas apdraudžia eksportuotoją nuo importuotojo banko nemokumo, patvirtinimo mokesčiai priklauso nuo banko emitento kredito rizikos. Dėl šių priežasčių Lietuvos importuotojai turėtų pasirinkti užsienio šalių bankus, dirbančius Lietuvoje (NORD/LB, Merita Bank, Kredyt bank PBI, Hansabankas), kurių kredito reitingas leistų išvengti išleistų Lietuvoje akredityvų tvirtinimo mokesčių. Dirbdamos su šių bankų filialais, esančiais prekybos partnerio šalyje, Lietuvos įmonės galėtų taip pat supaprastinti akredityvo vykdymo procedūras ir du kartus sutrumpinti atsiskaitymo akredityvu laikotarpį. Pavyzdžiui, Lietuvos ir Vokietijos įmonėms, pasirinkus NORD/LB banką atsiskaitymams akredityvu vykdyti (šis Vokietijos bankas turi filialus visuose stambiausiuose tarptautiniuose finansų centruose, ir Lietuvoje):

- mažiausiai du kartus sutrumpėtų atsiskaitymo akredityvu laikotarpis, kadangi dokumentus tikrintų tik eksportuotojo šalyje esantis banko filialas, lėšos eksportuotojui būtų pervestos patikrinus pateiktus prekių dokumentus;
- mažiausiai du kartus sumažėtų atsiskaitymo akredityvu kaina (prekybinės operacijos išlaidos auga proporcingai didėjant dalyvaujančių atsiskaitant akredityvu bankų skaičiui):

11 l e n t e l ė. Vėluojančių atsiskaityti įmonių skaičius Europos šalyse

Vėluojančių atsiskaityti įmonių dalis	Prancūzija	Italija	Didžioji Britanija	Belgija	Olandija
> 15 dienų	13,7%	12,2%	21,1%	16,7%	19,2%
> 30 dienų	15,2%	16,9%	21,0%	16,1%	16,1%
> 60 dienų	2,6%	4,3%	3,5%	2,7%	2,5%
> 90 dienų	1,7%	3,1%	1,7%	1,7%	1,7%
> 120 dienų	3,4%	6,7%	1,3%	3,7%	2,2%
Iš viso	36,6%	43,2%	48,6%	41,4%	41,7%

Šaltinis: NAMUR ASSURANCE DU CREDIT, „A guide to credit insurance“

- būtų galima išvengti skirtingo UCP 500 taisyklių bei akreditivų vykdymo procedūrų traktavimo, kadangi atsiskaitymas vyktų viename banke;
- dėl sumažėjusio nepasitikėjimo užsienio prekybos partnerio banku sumažėtų akreditivų sąlygose reikalaujamų dokumentų skaičius, t. y. supaprastėtų atsiskaitymo akreditivų procedūra.

4. Papildomos atsiskaitymo akreditivų skatinimo priemonės

Atsiskaitymus akreditivų tarp Lietuvos įmonių galima populiarinti geriau panaudojant funkcines jų galimybes:

- prekybinės operacijos rizikos sumažėjimas atsiskaitant akreditivų leidžia bankams geriau spręsti laiku negrąžintų paskolų problemas;
- banko įsipareigojimas apmokėti eksportuotojui už pateiktas importuotojui prekes leidžia įvairiais būdais finansuoti atsiskaitančius akreditivų ūkio subjektus.

Laiku negrąžintų paskolų problemų sprendimas akreditivų metodu

Atlikti tyrimai parodė, kad paskolos gavėjas, kuris atlieka atsiskaitymus akreditivais, suteikia bankams galimybę geriau valdyti suteiktų jiems paskolų riziką. Bankas, finansuodamas importuotoją, kuris atsiskaito akreditivų:

- užtikrina paskolos tikslinį panaudojimą (paskola naudojama sumokėti už pateiktus prekių dokumentus);
- kontroliuoja ir valdo paskolos gavėjo prekybinės operacijos riziką;
- gauna papildomų garantijų – valdydamas prekių dokumentus, bankas valdo prekes;
- užtikrina paskolos grąžinimą laiku.

Atlikta AB banko HERMIS įmonėms, importuojančioms prekes į Lietuvą, suteiktų, tačiau laiku negrąžintų paskolų analizė parodė, kad bankui pareikalavus iš paskolos gavėjo atsiskaityti su prekybos partneriais akreditivų, laiku negrąžintų importuotojų paskolų būtų sumažėję 37 proc., o eksportuotojų – 56 proc. Pagrindinė priežastis, apsunkinanti importuotojų paskolų grąžinimus, – atsiskaitymas su užsienio prekybos partneriu išankstiniu apmokėjimu, kuris neužtikrina prekių pateikimo importuotojui kontrakte numatytais sąlygomis. Eksportuotojai, negrąžinę paskolų, turėjo problemų dėl vėluojančių užsienio prekybos partnerių atsiskaitymų su jais. Ypač Lietuvos eksportuotojai nukentėjo per 1997–1999 metų finansinę krizę NVS ir Azijos šalyse. Lietuvos bankai, norėdami sumažinti paskolų riziką, turi skatinti paskolos gavėjus atsiskaitinėti su savo prekybos partneriais akreditivų. Kadangi tai leistų Lietuvos bankams 30–50 proc. sumažinti laiku negrąžintų paskolų skaičių, Lietuvos bankams reiktų šioms paskolos gavėjams taikyti mažesnę paskolos palūkanų normą, kuri atspindėtų sumažėjusią paskolų negrąžinimo riziką.

Ūkio subjektų, atsiskaitančių akreditivų, finansavimo galimybės

Teoriškai visi akreditivai atlieka Lietuvos importuotojų finansavimą, kadangi daugeliui iš jų, nevykdant atsiskaitymų su eksportuotoju akreditivų, liktų tik viena galimybė – atsiskaityti išankstiniu apmokėjimu (žr. 12 lentelę). Tačiau daugelis Lietuvos įmonių neįvertina akreditivų teikiamų galimybių finansuoti jų prekybinę operaciją.

Atsiskaitant akreditivų pirkėjui nereikia mokėti už prekes tol, kol prekių dokumentai nebus pristatyti į banką emitentą ir šis jų

nepatikrins. Kadangi vidutiniškai atsiskaitymas akreditivų trunka nuo 30 iki 60 dienų (AB banko HERMIS duomenys), galima daryti išvadą, kad importuotojas yra netiesiogiai 30–60 dienų finansuojamas eksportuotojo lėšomis, t. y. atsiskaitymas akreditivų mažina importuotojo išlaidas, kurias galima apskaičiuoti šitaip:

$$F = P \times T \times i/360;$$

F – importuotojo išlaidų sumažėjimas;

P – prekybos sandorio vertė arba akreditivų suma;

T – atsiskaitymo akreditivų laikas;

$i_{d,p}$ – atsiskaitymo akreditivų laikotarpiu mokama metinė palūkanų norma. Norėdamas apmokėti prekes, importuotojas turi sukaupti tam reikiamą lėšų sumą, kurią laikant banko depozito sąskaitoje, jam bus mokama i_d palūkanų norma. Importuotojas, neturintis reikiamo kiekio lėšų, gali jų skolintis iš banko su i_p palūkanų norma.

12 lentelėje naudojantis prieš tai pateikta formule apskaičiuotas procentinis importuojamų prekių kainos sumažėjimas esant skirtingoms palūkanų normoms $i = 5\%$, 10% , 15% ir skirtingiems akreditivų vykdymo laikotarpiams $T = 30$ d., 45 d., 60 d. Iš pateiktų duomenų matyti, kad atsiskaitymas akreditivų leidžia importuotojui už lėšų laikymą banke gauti papildomų pajamų, kurios sudaro iki $0,8$ proc. prekybos sandorio vertės, arba išvengti išlaidų, kurios sudaro iki $2,5$ proc. prekybos sandorio vertės.

12 lentelė. Importuotojo išlaidų priklausomybė nuo akreditivų laiko ir palūkanų normos

	$T = 30$ d.	$T = 45$ d.	$T = 60$ d.	$T = 90$ d.
$i = 5\%$	0,4%	0,6%	0,8%	1,3%
$i = 10\%$	0,8%	1,3%	1,7%	2,5%
$i = 15\%$	1,25%	1,9%	2,5%	3,8%

Tiesioginio importuotojo finansavimo akreditivų būdas yra atidėto apmokėjimo akreditivų išleidimas. Prekių pirkėjas ir pardavėjas prieš išleiddami akreditivą gali sutarti, kad akreditivų sąlygose bus numatyta, kad pirkėjas už prekes sumokės, pvz., per 90 dienų dokumentą pateikus į banką, t. y. tą laiką jis bus finansuojamas eksportuotojo lėšomis. 90 dienų importuotojas disponuoja ir prekių dokumentais, ir pačiomis prekėmis, taigi turi galimybę jas realizuoti ir 90 dienų disponuoti papildomais finansiniais ištekliais. Pardavimas konsignacijos pagrindais yra įprastas ES (žr. 1 lentelę), tačiau atidėtas apmokėjimas Lietuvos importuotojui yra susijęs su papildoma rizika dėl Lietuvos ekonominės padėties. Eksportuotojas, atsiskaitydamas akreditivų, kurio atidėtas apmokėjimo terminas, turi banko garantiją, kad apmokėjimas bus įvykdytas, todėl Lietuvos importuotojas turi didesnių galimybių gauti atidėtą apmokėjimo terminą.

1998 m. AB Vilniaus banke ir AB banke HERMIS 40 proc. gautų eksporto akreditivų numato užsienio importuotojui atidėto apmokėjimo sąlygas, Lietuvos importuotojai išleidžia 31 proc. šių akreditivų. Tik 9 proc. Lietuvos įmonių, už importuotą produkciją atsiskaitančių atvirąją sąskaita, gauna atidėto apmokėjimo terminą, todėl pasirenkant atsiskaitymų metodą būtina įvertinti ir atsiskaitymo akreditivų kainą bei teikiamus šio metodo privalumus.

Pagal pirmiau pateiktą formulę būtų galima apskaičiuoti (T – atidėto apmokėjimo terminas), kad Lietuvos eksportuotojui atidėtas 90 dienų

apmokėjimas padidina prekių eksporto išlaidas iki 3,8 proc. Tačiau tokia statistika rodo silpną Lietuvos eksportuotojų poziciją vykdant derybas su užsienio šalių importuotojais. Atsiskaitymas akreditivų atidedant apmokėjimo terminą didina eksportuojančios įmonės likvidumo riziką, Lietuvos eksportuotojai patiria daug išlaidų dėl ilgai trunkančios atsiskaitymo akreditivų procedūros (žr. 12 lentelę). Šios problemos ES šalyse sėkmingai sprendžiamos bankų siūlomomis faktoringo paslaugomis [10].

Reikia pastebėti, kad Lietuvos bankininkystės rinkoje nėra siūloma faktoringo paslauga, kuri leistų Lietuvos eksportuotojams, atsiskaitantiems su savo prekybos partneriais akreditivų, kuriame yra numatytas atidėto apmokėjimo terminas, parduoti savo bankui importuotojo banko įsipareigojimą, suėjus apmokėjimo terminui pervesti akreditivų lėšas į eksportuotojo banką. Šis finansinis instrumentas yra plačiai taikomas daugelyje ES bankų, nes šią paslaugą siūlydami eksportuotojo bankai turi importuotojo banko garantiją apmokėti akreditivų numatytomis sąlygomis. Lietuvos bankai sėkmingai galėtų finansuoti Lietuvos eksportuotojus su palūkanų norma, tiesiogiai priklausančia nuo banko emitento patvirtinančio banko kredito rizikos. Ši finansinė paslauga leistų Lietuvos įmonėms nepriklausomai nuo finansinės jų padėties papildyti apyvartines lėšas neįkeičiant bankams savo turto. ES šalyse šios faktoringo paslaugos yra efektyviausios mažoms ir vidutinėms dydžio gamybos įmonėms, kurios tradiciškai turi sunkumų dėl laiku nesumokėtų skolų, o jų galimybės naudotis kreditiniais ištekliais yra ribotos [10].

Lietuvos eksportuotojams siūlomas finansavimo būdas, kuris dabar nėra plačiai naudojamas tarptautinės bankininkystės sektoriuje. Eksportuotojas, atsiskaitantis akreditivų, kuria-

me yra numatytas atidėtas apmokėjimo terminas, gali parduoti savo bankui importuotojo banko įsipareigojimą, suėjus akreditivų sąlygose numatytam apmokėjimo terminui pervesti akreditivų lėšas į eksportuotojo banką. Kadangi Lietuvos bankai dabar kredituodami savo klientus taiko vidutinę 11–13 proc. metinę palūkanų normą (13 lentelė), Lietuvos eksportuotoją galėtų finansuoti Vakarų valstybių bankai ir taikyti šiuose bankuose vyraujančią minimalią palūkanų normą (77 proc. Lietuvoje gautų eksporto akreditivų yra išleisti/patvirtinti stambiuose ES ir JAV bankuose. AB Vilniaus banko ir banko HERMIS duomenys).

Siūloma principinė schema:

1. Bankas emitentas išleidžia akreditivą, kuriame numatytas atidėto apmokėjimo terminas.

2. Jei akreditivą išleidžia NVS, Vidurio Europos ar Azijos šalių bankai, akreditivą tvirtina ES arba JAV bankai.

3. Eksportuotojui, pateikus dokumentus į banką emitentą ar patvirtinantį banką, bankas emitentas suėjus akreditivų apmokėjimo terminui privalo pervesti lėšas į eksportuotojo banką.

4. Eksportuotoją gali finansuoti bankas, esantis eksportuotojo šalyje, taikydamas palūkanų normas:

$$i = i_{cl} + i_{ub},$$

i – eksportuotojo mokama savo bankui metinė palūkanų norma;

i_{cl} – eksportuotojo banko finansinių išteklių kainą atspindinti palūkanų norma;
 i_{ub} – eksportuotojo banko marža, priklausanti nuo importuotojo banko kredito rizikos;

5. Tačiau importuotojo bankas eksportuotojo prašymu gali pervesti akreditivų lėšas nelaukdamas akreditivų apmokėjimo termino pabaigos, t. y. dokumentų, atitinkančių akreditivų sąlygas, gavimo dieną.

6. Importuotojo bankas, pervesdamas lėšas anksčiau akreditavo sąlygose numatyto termino, nesusiduria su papildoma rizika, tačiau eksportuotojas turi padengti importuotojo banko finansinių išteklių išlaidas i_{il} . Siekdamas išvengti eksportuotojui priskaičiuotų palūkanų nemokumo rizikos, importuotojo bankas gali diskontuoti akreditavo sumą importuotojo banko finansinių išteklių kainą atspindinčia palūkanų norma i_{il} . Kadangi ši finansinė operacija nesusijusi su papildoma kreditavimo rizika, importuotojo bankas pareikalaus sumokėti banko mokesčių už šios paslaugos teikimą C_0 (išankstinio apmokėjimo mokesčių).

7. Taigi kai

$$i_{el} + i_{ib} > i_{il} + C_0,$$

eksportuotojas galės su mažesne palūkanų norma gauti importuotojo banko apmokėjimą už išsiųstas prekes anksčiau akreditavo sąlygose nustatyto termino.

Išsiuntus komercinį pasiūlymą į BG bank (Danija), Creditanstalt–Bankverein bank (Austrija), NORD/LB (Vokietija) bendradarbiauti įdiegiant šią paslaugą, gautas preliminarus sutikimas finansuoti šio pobūdžio operacijas ir taikyti palūkanų normą, neviršijantią LIBOR palūkanų normos. Lietuvos bankų ir minėtų užsienio bankų siūlomo finansavimo palyginimas pateikiamas 13 lentelėje.

Iš pateiktų duomenų matyti, kad Lietuvos eksportuotojas, pasirinkdamas užsienio banko finansavimą, gali sumažinti palūkanų normą mažiausiai 3 proc.

1998 m. apie 45 proc. gautų eksporto akreditavimų Vokietijos banke NORD/LB (Nord Deutsch Landesbank, 1998) buvo panaudoti Vokietijos eksportuotojų finansavimui. AB banke HERMIS 1998 m. tik 5 proc. Lietuvos eksportuotojų, atsiskaitydami akreditavimu, pasinaudojo jo suteikiamomis galimybėmis papildyti įmonės apyvartines lėšas. Lietuvos bankams ir įmonėms reikėtų geriau išnaudoti atsiskaitymo akreditavimų galimybes finansuoti užsienio prekybą vietinių ir užsienio bankų lėšomis.

Išvados

1. Atsiskaitymų akreditavimų analizė parodė, kad jie mažina užsienio prekybos riziką, negrąžinamų paskolų skaičių ir suteikia galimybę veiksmingiau finansuoti užsienio prekybą.

2. Atlikus ES šalių ir Lietuvos ūkio subjektų tarptautinių atsiskaitymų metodų tyrimus galima daryti išvadą, kad Lietuvos įmonės atsiskaito su užsienio prekybos partneriais metodais, kurie negali užtikrinti prekybinės operacijos saugumo – Lietuvos įmonės atsiskaito akreditavimu du kartus rečiau nei ES šalių įmonės.

13 l e n t e l ė. Lietuvos ir ES bankų siūloma Lietuvos eksportuotojų finansavimo kaina

Lietuvos bankai	Paskolų palūkanų norma Lietuvos bankuose		Užsienio bankai	Siūloma metinė palūkanų norma		Išankstinio apmokėjimo mokesčiai
	USD %	EUR %		< LIBOR 3 mėn.	< EURIBOR 3 mėn.	
LTB	nuo 13	nuo 13	BG bank	< 6,09	< 3,49	0,03 proc.
Vilniaus bankas	9–13,1	9–11	Creditanstalt–Bankverein bank			0,02 proc.
LŽŪB	nuo 10,5	nuo 10,5	NORD/LB			0,02 proc.

Šaltinis: (Verslo žinios, 2000) bei BG bank, Creditanstalt–Bankverein bank, NORD/LB pasiūlymai

3. Lietuvos įmonių apklausa parodė, kad atsiskaitymų akredityvu populiarumas yra nedidelis, kadangi šis atsiskaitymo metodas didina ūkio subjektų likvidumo riziką, mažina prekybos operacijos pelningumą ir įmonės atsargų apyvartumą. Atsiskaitymus akredityvu stabdo:

- dideli banko mokesčiai;
- ilgai trunkančios, rankų darbu pagrįstos formalios banko procedūros;
- sunkiai Lietuvos verslininkams suprantami atsiskaitymo akredityvu reikalavimai, pranašumai ir trūkumai.

4. Siekiant išspręsti atsiskaitymų akredityvais problemas ir pagerinti finansinę įmonių būklę, Lietuvos bankininkystėje reikėtų įdiegti šias priemones, padėsiančias spręsti atsiskaitymų akredityvais problemas:

- racionalizuoti Lietuvos bankų akredityvo paslaugų įkainius. Lietuvos bankų atsiskaitymo akredityvais mokesčiai tris kartus viršija ES šalių bankų taikomus akredityvo mokesčius. Reikėtų sumažinti šiuos mokesčius iki ES šalių bankuose taikomų mokesčių dydžio. Tyrimai rodo, kad padidėjusi atsiskaitymų akredityvais apimtis turėtų kompensuoti sumažėjusias bankų pajamas;
- atsikaitant akredityvu su patikimais prekybos partneriais naudoti minimalų skaičių prekių dokumentų. Tai padėtų įmonėms išvengti sudėtingų akredityvo dokumentų tikrinimo, taisyso procedūrų ir pagreitinti visą prekybos operaciją;
- naudotis užsienio bankų filialų Lietuvoje paslaugomis. Naudodamosi užsienio bankų filialų Lietuvoje paslaugomis, Lietuvos įmonės galėtų supaprastinti akredityvo vykdymo procedūras, du kartus sutrumpinti atsiskai-

tymo akredityvu laiką bei sumažinti su akredityvais susijusias išlaidas, kadangi akredityvo vykdymo procedūroje dalyvautų tik vieno užsienio banko filialai.

5. Populiarinti tarp Lietuvos įmonių atsiskaitymus akredityvais padėtų šios priemonės:

- laiku negrąžintų paskolų problemų sprendimas akredityvo metodu. Atlikta AB banko HERMIS įmonėms suteiktų ir laiku negrąžintų paskolų analizė parodė, kad bankui pareikalavus iš paskolos gavėjo atsiskaityti su prekybos partneriais akredityvu, 30–50 proc. sumažėtų laiku negrąžintų paskolų skaičius. Kadangi atsiskaitymai akredityvais gerina Lietuvos įmonių finansinę būklę, Lietuvos bankams reikėtų kredituoti šias įmones taikant mažesnę paskolų palūkanų normą, atspindinčią mažesnę skolinimo riziką;
- ūkio subjektų, atsiskaitančių akredityvu, finansavimas. Ūkio subjektai gali mažinti likvidumo riziką atsiskaitydami atidėto apmokėjimo termino akredityvu. Importuotojas šiuo atveju turės atidėto apmokėjimo terminą – papildomą finansinių išteklių šaltinį. Eksportuotojui faktoringo paslauga leistų nepriklausomai nuo jo finansinės padėties parduoti savo bankui importuotojo banko įsipareigojimą, suėjus apmokėjimo terminui, pervesti akredityvo lėšas į eksportuotojo banką. Lietuvos eksportuotojai, atsiskaitant akredityvu, kuriame numatytas atidėto apmokėjimo terminas, taip pat galėtų gauti Vakarų valstybių bankų išankstinį apmokėjimą taikant šiuose bankuose vyraujančią minimalią palūkanų normą, kadangi bankas emitentas arba patvirtinantis bankas gali be papildomos rizikos pirma laiko pervesti eksportuotojui lėšas.

LITERATŪRA

1. Kropas S., Katkus V. Banko tarptautinės operacijos. Vilnius: Bankininkystės, draudimo ir finansų institutas, 1998.
2. Watson A. Finance of International Trade. London: Bankers Books Limited, 1993.
3. International Chamber of Commerce. Documentary Credits Insight. Paris: ICC Publishings, 1998.
4. Lithuanian Development Agency. Central European Economic Review. Vilnius, 1999.
5. Watson A. Finance of International Trade. London: Bankers Books Limited, 1993.
6. Branch A. E. Elements of Export Practice. London: Chapman and Hall, 1984.
7. Branch A. E. Import/ Export Documentation. London: Chapman and Hall, 1990.
8. Charles del Busto. ICC guide to Documentary Credit Operations. Paris: ICC Publishing S.A., 1994.
9. Charles del Busto. The New Standard Documentary Credit Forms for the UCP 500. Paris: ICC Publishing S.A., 1993.
10. Documentary Credits. Frankfurt/M: Deutsche Bank AG, 1996. 263 p.
11. Documentary Credits. Documentary Collections and Bank Guarantees. Zürich: Credit Suisse Special Publications, 1994.
12. Gmur Charles J. Trade Financing. London: Euromoney, 1986.
13. Rowe M. Letters of Credit. London: Euromoney, 1985.
14. Uniform Customs and Practice for Documentary Credits, Publication No 500. Paris: ICC Publishing S.A., 1993.
15. Ventris F. M. Bankers' Documentary Credits. London: Gower, 1985.

THE DEVELOPMENT STRATEGY OF FOREIGN TRADE SETTLEMENTS BY LETTER OF CREDIT METHOD

Summary

The article investigates the problems, which impede the development of foreign trade settlements by letter of credits, and describes the means, which can decrease those problems effect. The letters of credits can decrease the risk involved in foreign trade operation and granting of loans to trade companies, but from other point of view they can decrease the company's profitability and liquidity. We propose to implement innovations to Lithuanian banking sector, which can more effectively

solve those problems. It is proposed to use factoring and foreign trade financial resources in financing Lithuanian exporters involved in letter of credit transactions. Also we propose to Lithuanian banks to rationalise the fees of letters of credits, use this settlement method for management loan risk and promote it among Lithuanian companies. It is recommended to Lithuanian companies to settle foreign trade account by letter of credit through foreign bank branches in Lithuania.

Įteikta 2000 m. kovo mėn.